

Maqdaliya Antroniüs (cahil abbatın Antroniüs, yəni Antronlu adlandırılması təsadüfi deyil. Antron - Yunanıstanda eşşək yetişdirməklə məşhur olan şəhərin adıdır.)

An. - Bu nə yır-yığışdı belə, görürəm?
Ma. - Məgər, gözəl deyil?
An. - Bilmirəm nəyi gözdədi; ancaq, nə qız uşağına, nə də ərli arvada yaraşana oxşamır.

Ma. - Niyə ki?
An. - Çünki hər tərəf kitabla doludu.
Ma. - Sən, bu yaşda ahıl adam, abbat və saray əhli, xanımların otaqlarında heç vaxt kitab görməmişən?

An. - Görmüşəm, amma fransız kitabları: burdakılar isə yunandı, latındı.

Ma. - Deməli, təkcə fransızca yazılan kitablar müdriklik öyrədir?

An. - Onlar ad-san sahiblərinə yaraşır, boş vaxtlarını öldürməkdən ötrü.

Ma. - Məgər müdriklik və ya günü xoş keçirmək təkcə ad-san sahiblərinə verilib?

An. - Sən müdrikliklə günü xoş keçirməyi düzgün tutmuşdursan: müdriklik arvad işi deyil: günü xoş keçirmək isə kübar qadınlara aiddi.

Ma. - Məgər, yaxşı yaşamaq haqqı hamıya verilməyib?

An. - Yəqin, verilib.
Ma. - Onda, kim gününü xoş keçirə bilər, əgər yaxşı yaşamırsa?

An. - Tərsinə, kim gününü xoş keçirə bilər, əgər yaxşı yaşamırsa?

Ma. - Deməli, sən o insanlara bəraət qazandırsan pis yaşayırlar, təkli günləri xoş keçsin, eləmi?

An. - Məncə, elə o kəslər yaxşı yaşayır ki, günləri xoş keçir.

Ma. - Bəs, bu "xoş" dediysin haradan gəlib çıxıb, belə? Xarici şeylərdən, yoxsa insanın öz qəlbindən?

An. - Xarici şeylərdən.

Ma. - Sən bic abbatsan, amma kütbe-yin filosofsan! Söylə görək, o "xoş" dedi-yini nə ilə ölçürsən?

An. - Yatmaqla, yeyib-icməklə, kefin istəyini eləməklə, pulla, hörmətlə.

Ma. - Yaxşı, bütün bu dediklərinə Allah-Taala bir qədər müdriklik də əlavə etsə, günün xoş keçməyəcək?

An. - Sən müdriklik nəyə deyirsən ki?

Ma. - Yəni, əgər sən əminsən ki, insan mənəviyyətsiz xoşbəxt ola bilməz, yəni var-dövlət də, hörmət də, ad-san da onu oldu-ğundan artıq nə xoşbəxt, nə də firavan edə bilər.

An. - Getsin ey, belə müdriklik...

Ma. - Bəs, əgər gözəl bir yazıçını mü-taliə etmək mənə daha xoş gəlir, nəinki sən-in ov etməyin, əyyəşliyin və aşıq atmağın; bu sənə günü xoş keçirmək kimi görünür?

An. - Mən belə yaşamazdım.

Ma. - Mən soruşuram sən üçün nə xoşdur, soruşuram nə xoş olmalıdır.

An. - Mən istəmirəm mənəim rahiblərim əllərində kitab gözsünlər.

Ma. - Ancaq, bu mənəim ərimin çox xoşuna gəlir. Sən öz rahiblərinə belə bir cə-həti niyə alqışlamırsan?

An. - Ondan ötrü ki, hiss edirəm, az itaətkar olublar: Dekretləri, Dekretaliyaları, müqəddəs Pyotru, Paveli bəhanə gətirib cavab verirlər.

Ma. - Deməli, sən onları təhrik edirsən ki, Piotra, Pavelə zidd getsinlər?

An. - Piotrla Pavel nəyi öyrədir, - bilmi-rəm: amma höcət rahiblərdən xoşum gəl-mir: özü də istəmirəm mənəimkilərdən kimsə məndən çox bilsin.

Ma. - Sən bundan canını qurtara bilər-sən, əgər cəhd etsən ki, bir qədər müdrik olasan.

An. - Vaxtım yoxdu.

Ma. - Elə niyə?

An. - İmkanım yoxdu.

"Təklifsiz söhbətlər"dən

Ma. - Nəyə imkanın yoxdur, müdrik olmağa?

An. - Hə.
Ma. - Məne olan nədir?

An. - Çoxlu-çoxlu dualar, ev işləri, ov, atlar, sarayda xidmət.

Ma. - Və bütün bunlar sənə müdriklik-dən əzizdir?

An. - Bizdə belədi.

Ma. - Yaxşı, de görüm, əgər hansısa bir Yupiter sənə elə bir hökm versəydi ki, sən rahiblərinə də, özünü də istədiyən heyvana çevirə biləsən, onları donuza, özünü isə ata çevirərdinmi?

An. - Əsla!

Ma. - Axı, onda, o rahiblərdən heç biri səndən müdrik olmazdı.

An. - Məni maraqlandırmır rahiblər hansı cins heyvandı, təkli özüm adam olum.

Ma. - Deməli, sən o kəsləri adam sayırsan ki, müdrikliyin nə olduğunu bilmirlər, bilmək də istəmirlər.

An. - Mən özüm - özlüyümdə müdri-kəm.

Ma. - Özü - özlüyündə donuzlar da müdrikdirlər.

An. - Sənə baxanda, yadıma sofistlər düşür... elə höcətlaşırsən ki!

Ma. - Mən sənə baxanda mənəim yadı-

Əbbat və savadlı xanım

Deziderius Erasmus

ma nə düşür, onu deməyəcəm... Ancaq, bil-mək istərdim, bu yır-yığış sənəni niyə xoşu-na gəlmir?

An. - Ondan ötrü ki, arvadın həcəti iy-di, cəhrədi.

Ma. - Məgər, evi idarə etmək, uşaqları böyütmək qadın işi deyil?

An. - Qadın işidi.

Ma. - Sən də elə hesab edirsən ki, bir belə işi görmək üçün müdriklik lazım deyil?

An. - Yox, elə hesab eləmirəm.

Ma. - Axı, bu müdrikliyi mənə kitablar öyrədir.

An. - Mənəim əlimin altında altmış iki rahib var; amma hücrəmdə bir dənə də ki-tab tapmazsan. -

Ma. - Əhsən, deməli bu rahiblərin gələ-cəyi gözdədir.

An. - Kitablara dözərəm, latınca olan-larına yox.

Ma. - Niyə?

An. - Çünki bu dil arvadlar üçün deyil.

Ma. - Səbəbini bilmək istərdim.

An. - Ona görə ki, arvadlara abır-is-mətlərini gözləməyə az kömək edir.

Ma. - Açıq-saçıq hekayətlərlə dolu fransız kitabçaları isə çox kömək edir, elə-mi?

An. - Başqa səbəb də var.

Ma. - Hər nədir, de, açıq danış!

An. - Latını bilməyənlərə keşiş o qədər də təhlükəli deyil.

Ma. - Qəm yemə, bu işdə sizin zəhməti-nizin təhlükəsi azdır; axı, siz özünüzdə əliniz-dən gələni edirsiniz ki, latınca bilməyəsiz.

An. - Camaat arasında da belə deyirlər, - deyirlər əgər arvad latınca bilirsə, bu nə-sə nadir şeydi, qeyri-adidi.

Ma. - Xeyir ola, mənə camaatı misal gətirirsən, - öz işlərini hamıdan ağılsız icra edən qara camaatı? Adətləri misal gətirir-sən, - hər cür iy-rənc işlərin səbəbkarını!

Yaxşı işlərə öyrəncəli olmaq lazımdır: onda qeyri-adi olan adiyə çevrilər, acı olan şirinə dönər, yaraşsız görünən də yaraşlıqlı olar.

An. - Qulağım səndədi.

Ma. - Məgər Almaniya da doğulmuş

...XV - XVI əsrlərin qovşağında Avro-panın ictimai-siyasi həyatında müstəsna rol oynamış böyük mütəfəkkir, Şimal İntibahının görkəmli nümayəndəsi Rotter-damlı Deziderius Erasmus dünya şöhrət-li "Axmaqlığın tərifli" satirasından əlavə, bir neçə məşhur kitabın da müəllifidir. Onun istər elmi, istərsə də bədii yaradı-cılığında kamillik, savad, təhsil və tərbi-yə problemləri xüsusi yer tutur. Erazmu-sun bu mövzulara həsr olunmuş "Təklif-siz söhbətlər" ("Colloquia familiaria", Basel, 1522) əsəri şəxsiyyətin mənəvi mə-suliyyətinin formalaşmasından, qaragü-ruhçu din xadimlərinin, savadsız ilahiy-yatçıların, həyatın bütün sahələrindəki bayağılığın, formalizm və ehkamçılığın tənqidindən bəhs edir.

Tərcüməçi

qadınlara yaraşır ki, fransızca danışırsınlar?

An. - Çox.

Ma. - Nə səbəbdən?

An. - Fransızca bilənlərlə danışmaqdan ötrü.

Ma. - Bəs, sənə, mənə yaraşmır ki, hər gün çoxlu sayda fəsahtli, bu qədər elmi,

şəm, deyir: ağıllı arvad ikiqat gicdi.

Ma. - Doğrudur, belə deyirlər, ancaq axmaqlar. O qadın ki, həqiqətən də müd-rikdir, özünə müdrik görünməz; və əksinə, əgər qadın heç nə qanmırsa və özünü müd-rik sayırsa, onda o, elə ikiqat axmaqdır.

An. - Bilmirəm niyə, amma eşşəyin yehəri öküzə yaraşmadığı kimi, elmlər də ar-vada yaraşmır.

Ma. - Ancaq, inkar etməzsən ki, eşşəyin yehəri öküzə daha çox yaraşır, nəinki eşşə-yə və ya donuza mitra. Müqəddəs Məryəm Anamız barəsində nə fikirdənsən?

An. - Ən yüksək.

Ma. - Onda necə olur, deməli o, kitab oxumayıb?

An. - Oxuyub, ancaq bunlardan yox.

Ma. - Bəs nə oxuyub?

An. - Saat dualarını.

Ma. - Yəni, hansını?

An. - Benediktinkini.

Ma. - Qoy olsun. Bəs Pavla və Yevstox-ion? Məgər, onlar müqəddəs kitablardan oxumamışdılar?

An. - İndi bu nadir şeydi.

Ma. - Necə ki, bir vaxtlar savadsız ab-bat nadir bir quş idi, - indi isə nə qədər de-sən var, - eləcə də qadimdə knyazlar və im-peratorlar hakimiyyətlərindən heç də az ol-mayan savadları ilə də tanınırdılar. Yeri gəlmişkən, sən düşündüyün qədər də qəhət-çilik deyil: İspaniyada da, İtaliyada da ali təbəqədə olan ayanlar arasında kişilərlə bəhsə girəcək qadınlara kifayət qədərdir: İngiltərədə Morlardan, Almaniya da Pirkgey-merlərdən, Blauerlərdən olanlar var. Siz bizdən ehtiyat etməsəz, məsələ onunla bit-əcək ki, ilahiyat məktəblərinə rəhbərliyə oturacağıq, məbədlərdə dərs keçəcəyik, mitralarınızı da əlinizdən alacağıq.

An. - İlahi, sən özün saxla!

Ma. - Bəli, sizin işiniz bundan qorun-maqdır. Yox, ağıllıq başımıza gəlməsəz, yə-qin ki, daha tez qazlar vaizlik edəcək, nəin-ki siz, lal - qaradınmız keşişlər nəyə isə ya-riyacaqsınız. Özünüzdə görürsünüz ki, düny-a-nın səhnəsi dəyişir, ya gərək maskanı ta-mam çıxarıb atasın, ya da hər kəs öz rol-u-nu oynamaqdadır.

An. - Görəsən, hardan ürcah oldum mən bu arvada?... Bir vaxt bizə yenidən baş çəksən, səni məmnuniyyətlə qəbul edərəm.

Ma. - O necə olacaq ki?

An. - Rəqs edirik, doyunca içərik, ova gedərik, oynayıraq, deyib-gülərik.

Ma. - Ancaq, mənəim elə indidən gülmə-yim gəlir.

Latın dilindən tərcümə edən:

Cəmsid CƏMŞİDOV